

Dagens företagskatter gynnar de rika och passiva

Svenska Dagbladet den 25 maj 2014

Beskattning av företag och ägare är ett svårt dilemma för små öppna ekonomier som den svenska. Höga skatter riskerar att hämma företagande och leder i en globaliserad ekonomi till kapitalflykt. Valfärdsambitioner och fördelningspolitiska mål kräver å andra sidan att höginkomsttagares kapitalinkomster beskattas.

Enligt de teorier som motiverar dagens svenska skattesystem påverkas inte entreprenörskap och aktivt ägande av ägarskatter. Dessa modeller har hyllats för sin teoretiska elegans, men fungerat sämre i praktiken. Beskattning av företagare har haltat ända sedan den stora skattereformen. Över åren har ett komplext lapptäcke av särregler tillkommit för att hantera obalanser. Vissa ägare har kunnat utnyttja dessa särregler för att kraftigt sänka sin skatt, vilket bidragit till ökade klyftor och ökat missnöje.

Skattepolitiken har inte minst misslyckats med Sveriges främsta näringspolitiska utmaning – framväxten av snabbt växande företag. År 2000 sysselsatte Sveriges tjugo största börsföretag 9,8 procent av de anställda i det privata näringslivet. 2012 hade andelen sjunkit till 6,3 procent. En fingervisning så god som någon om att grunden för nya svenska storföretag måste skapas i takt med att de mogna storföretagen expanderar utanför Sverige.

Sverige har sänkt skatter för ägare mer än de flesta länder. Dessa skattesänkningar har dock gynnat existerande ägare mer än nya entreprenörer. Under kort tid avskaffade socialdemokratiska och borgerliga regeringar arvsskatten, förmögenhetsskatten och fastighetsskatten. Genom tillkomsten av lågt beskattade kapitalpensions- och investeringssparkonton beskattas passiva investeringar på börsen lägre än aktivt företagande. Kryphål i regelverket för egenföretagares beskattning har möjliggjort provocerande låg skatt för vissa samtidigt som standardskatten för egenföretagare fortfarande är bland de högsta i världen. I stället för att främja nyföretagande gynnar dagens svenska skattesystem i hög grad den redan rike, den passive och den försiktige.

Orsaken till att skattepolitiken har misslyckats är att den bygger på ett fundamentalt missförstånd av det nationalekonomiska argumentet för sänkta skatter för företagare. Skälet är inte att företagande ökar genom sänkta skatter för förmögna ägare av existerande kapital, utan att skatter ska vara låga för dem som försöker skapa nytt kapital genom företagande. Därigenom lockas fler att testa, att grunda och expandera nya företag. Att de redan förmögna utmanas av nya rika entreprenörer skapar social dynamik och minskar risken att privilegier biter sig fast. Faktum är att om skatten på existerande kapital som förvaltas passivt sänks för mycket relativt skatter på företagande kan det till och med hämma entreprenörskap.

Den främsta drivkraften för entreprenörskap är inte bara att tjäna pengar, utan att skapa något. Detta innebär inte att lönsamhet och skatter är irrelevanta. Skatter gör det svårare att attrahera externa investeringar och att rekrytera talang tidigt. Vi vet dessutom att en majoritet av nya företag

misslyckas och bara genererar kostnader för grundaren. Till detta ska läggas att modernt entreprenörskap är kunskapsintensivt. Framgång kräver att en och samma individ har flera sällsynta egenskaper: idériakedom, ledarskapsförmåga, riskvillighet och branscherfarenhet. De med dessa färdigheter har i regel redan välbetalda, trygga karriärer i existerande företag eller organisationer som de måste lämna för att försöka sig på entreprenörskap. Om skatterna tar alltför stor del av vad de tjänar är det färre som vill ta dessa risker och acceptera den extrema arbetsbörda som byggande av företag kräver.

Bilden av hur skatter påverkar företagande har förändrats under senare år. Flertalet nya studier finner negativa effekter av skatter på ägarnivån. Höga skatter på utdelningar reducerar ägares incitament till aktiv ägarstyrning och leder till att kapital låses in i äldre mogna företag i stället för att föras över till nya tillväxtföretag. Ett argument för detta synsätt är att utdelnings- och kapitalvinstskatter inte är viktiga i en värld med integrerade kapitalmarknader. Leder höga ägarskatter till att svenskars investeringar minskar så antas bortfallet kompenseras av utländska investeringar. Detta stämmer dock inte överens med verkligheten. Empirisk forskning har visat en påtaglig så kallad home bias, det vill säga en stark benägenhet att investera i det egna landet, exempelvis på grund av bättre information om lokala förhållanden eller för att det är lättare att utöva aktiv ägarstyrning. Företagen på den japanska börsen ägs till cirka 90 procent av japaner och företag på den amerikanska börsen ägs till 80 procent av amerikaner.

Eftersom investeringskapital inte flödar kostnadsfritt över nationsgränser kan vi inte räkna med att utländskt kapital ersätter bortfall av inhemskt sparande. Detta gäller inte minst nyföretagande, där grundaren i regel vare sig har direkt eller indirekt tillgång till internationella kapitalmarknader och själv måste finansiera investeringar. Att ägarskatter har en snedvridande effekt på ekonomisk aktivitet är inte nödvändigtvis ett argument för sänkt ägarskatt.

Eftersom de redan förmögna äger en stor del av aktiestocken riskerar sänkta ägarskatter att bidra till ökad ojämlikhet i ett läge då klyftorna redan ökat. Om sänkningen kombineras med andra åtgärder går det dock att reducera de för nyföretagande viktigaste ägarskatterna utan att förmögenhetsfördelningen blir ojämna. Det handlar till exempel om begränsningar i höginkomsttagares möjligheter till ränte- och förlustavdrag eller höjda skatter på passivt investerat kapital.

Den stora skattereformen 1990/91 var överlag en framgång. Skattereformen misslyckades samtidigt med beskattningen av företag. Sverige har bättre potential att lyckas nästa gång genom att inkorporera de senaste årens nya lärdomar, genom bredare teoretiska perspektiv och genom större fokus på fakta och historisk erfarenhet än på teoretiska modeller.

Magnus Henrekson

professor och vd, Institutet för Näringslivsforskning (IFN)

Tino Sanandaji

PhD och forskare, IFN